

Varga László

A Zsidó Tanács utóélete

A zsidóság több évtizede legtekintélyesebb szervezetének, a Pesti Izraelita Hitközségnek a tagsága egyetlen kritérium, vagyis felekezeti alapon szerveződött. A társadalom legkülönbözőbb rétegeit képviselte és politikailag is tagolt volt, így természeténél fogva komoly ellentétek jellemezték.

A külső szorítás, a mindennapok rendkívüli nehézségei, az élet-halál harc 1944-ben persze közös fellépésre, cselekvésre ösztönözte a pesti hitközség elnöke, Stern Samu által vezetett Zsidó Tanácsot¹ és a különböző szervezeteket, de a másik oldalon törvényszerűen kiélezte a régi ellentéteket és – még inkább – újakat szült.

Már eleve felmerül, felmerült akkor is, az a morális kérdés, szabad-e bárkinek elvállalnia a tagságot. A történelemnek, a történésznek nincs ítélőszéke, ahogy az egykori cselekvő személyek is lelkiismeretük szerint döntöttek, úgy ma sincs ez másként, mindenki saját morálja alapján ítéli meg őket döntésükért.

Az Eichmann-féle kommandó az első, általuk kinevezett Zsidó Tanácsnál a hatékonyság érdekében nem bolygatta a társadalmi osztályfeszültségeket. Több visszaemlékező szerint ezt a szempontot leginkább Bosnyák Zoltán, Endre László belügyi államtitkár legfőbb „zsidóügyi” tanácsadója vitte be később a Zsidó Tanácsba. Az nem kétséges, hogy Stöckler Lajos, de még inkább Berend Béla rabbi kinevezésével ezek a feszültségek lényegesen fokozódtak. Róluk még lesz szó.

Mindezek az ellentétek a felszabadulással elemi erővel törtek felszínre, amihez járult a bűnbakképzés a maradék zsidóságon belül, de a többségi társadalom részéről is. A korabeli sajtóban gyakran jelentek meg támadások az egykori Zsidó Tanács ellen,² azok tagjait különböző eljárások alá vonták, így a jogászokat beidézték az Ügyvédi Kamarához, felelősségük tisztázása érdekében, ekkor még elmarasztalás nélkül. Ősszel viszont három tanácstagot már letartóztattak, SternSamut, a tanács első elnökét pedig házi őrizetbe vették valutarejtegetés gyanújával, amelyre korábban állítólag svájci menlevelek eladásával tettek szert. A vizsgálat azonban nem igazolta ezt a feltételezést.³

1945 júliusában a Magyar Cionista Szövetség a népbíróságok mintájára két napos „néptörvényszéki” tárgyalást rendezett a Zsidó Tanácsról, amelyen Dénes Béla a szövetség alelnöke elnökölt, a vádat a magát cionistának valló dr. Berg József rabbi,⁴ a védelmet a Zsidó Tanács egykori tagja, dr. Nagy József képviselte.⁵

¹ Hivatalos nevén Magyar Zsidók Központi Tanácsa.

² Még 2006-ban is hasonló gondolatokat fejtett ki Feldmájer Péter, a MAZSIHISZ elnöke, amikor Stern Samu székéből tekintett vissza a tanács felelősségére. *Mentegessük-e a zsidó tanács tagjait?* In *Remény* 2006. 1. sz.

³ Braham, Randolph L. *A népiirtás politikája. A Holocaust Magyarországon*. Belvárosi Könyvkiadó Budapest, 1997. (Braham 1997.) 484.

⁴ Berg József (1904-1983) aszódai és kispesti rabbi, később kivándorolt Izraelbe.

⁵ *Néptörvényszék a Zsidó tanács felett*. In *Fehér könyv. Írta Bródy Sándor, folytatja Zsolt Béla*. Budapest, 1945. 67-88. A *Fehér könyv* eredetileg Bródy Sándor indította kvázi-folyóiratként a század elején, Zsolt ezt a hagyományt kívánta felújítani, de több kötet kiadására már nem került sor. Egyes források szerint még ezt a „számot” is bezúzták. A szöveget közli Schmidt 1990. 422-446.

A „vádoló” szerint „*a Stern-rezsim... a zsidó tömegek bizalmát a legcsekélyebb mértékben sem bírta*”, „*a Zsidó Tanács tagjai között a zsidó közösség igazi szellemi vezetői nem szerepeltek*”, de Berg nem nevezte meg kik is lehettek volna az igazi vezetők. Vádjait kiterjesztette „az asszimiláns zsidóság” egészére.

A „tárgyaláson” elnöklő Dénes szerint „*az oroszok joggal vádolják a magyarországi zsidóságot, hogy semmit sem követtek el a demokrácia győzelme érdekében... Ha a Tanácsnak lett volna mersze a zsidóság felvilágosítására – hangzott az érvelése –, úgy a zsidók, tisztán látván, hogy nincs veszíteni valójuk, talán hajlandók lettek volna fegyveresen is szembeállni. Így azonban, mint a birkák, bíztak a Tanácsban...*”

Ez a hamis sztereotípa évtizedekre meghatározta a közbeszédet, holott a „hadra fogható” férfiak munkaszolgálatosként távol voltak családjaitól, nemhogy fegyverhez nem juthattak, de őket gyilkolták, ha tetszik, „mint a birkákat”.

Zárszavában Dénes a képtelen önvádat ismételte: „*A magyarországi zsidóság elmarasztaltatott a történelem ítélőszéke előtt, s a szomorú csak az, hogy az elmarasztalást nem enyhítette, nem javította az a mérhetetlen kín és szenvedés, sok százezernyi zsidónak, szülőnek, testvérnek, házastársnak halála, amin a magyarországi zsidóság szükségszerűen keresztül kellett mennie.*”

Kétségtelen, a Zsidó Tanács legvitatottabb személyisége Berend Béla⁶ szigetvári rabbi volt. A tanács többi tagjához képest talán a legjelentéktelenebb, de megkülönböztette tőlük sajátos küldetéstudata. Cionistának vallotta magát, vagyis a zsidók kivándoroltatásában vélte hivatását, ami nem állt távol a német megszállás előtt a szélsőjobb elképzeléseitől, akik szintén zsidómentes Magyarországról álmodtak.

Antikapitalista nézeteinek adott hangot, mint aki szemben áll a „gazdag zsidókkal” és a kitértekkel. Saját hitközségének vezetésével is konfliktusos viszonyban állt. Szigetváron kapcsolatba került az ottani szélsőjobboldali képviselővel, gróf Festetics Domonkossal, majd rajta keresztül 1941-ben a hírhedten antiszemita Bosnyák Zoltánnal. Ismereteink szerint első ízben 1944. április 1-én fordult a BM államtitkári kinevezése előtt álló Endre Lászlóhoz, mondván „*egy a célunk: miért ne csinálnók együtt*”.⁷

Április 12-i levelében már szolgálatait is felkínálta Endrének: „*Azonos a célom Méltóságodéval, a »magyar-zsidó« együttélést még a háború tartama alatt⁸ úgy elválasztani, hogy azt soha többé összeforrasztani ne lehessen...*”⁹ Endre László 1945-ös elfogása után amerikai kihallgatóinak már egyenesen azt állította, hogy „*a zsidók különválasztását és az országból való kiszállítását a szigetvári rabbi javasolta*”.¹⁰

⁶ Berend Béla, később Albert Bruce Belton (1911-1987) 1937-1944 szigetvári rabbi. 1947-ben kivándorolt az Egyesült Államokba.

⁷ Braham 1997. 483.

⁸ Kiemelés tőlem. Az ajánlatnak ez a kitétele egyértelmű elhatárolódást jelentett a Kállay kormány korábbi politikájától, amely a „zsidókérdés megoldását” csak a háború utánra ígérte, miközben annak kimenetele már nem lehetett kétséges.

⁹ Braham 1997. 463.

¹⁰ Braham 1997. 463. Berend nyilvánvalóan nem a deportálást, hanem a „kiköltöztetést” javasolta. Ezzel együtt, ajánlatait éppen akkor jutatta el Bosnyákhhoz és Endréhez, amikor az utóbbi Eichmannal a „végső megoldás” terveit egyeztetette.

Berend Béla 1944 május 18-án érkezett Budapestre, legalábbis ekkor foglalta el helyét a Zsidó Tanácsban.¹¹ Már ennek tagjaként adott interjút egy szélsőségesen antiszemita lapnak, a Bosnyák által fémjelzett *Harcnak*, amelyben kikelt a kikeresztelkedések ellen, mondván a megkeresztelkedettek sem menekülhetnek sorsuk elől.¹²

Berend Béla volt az első a Zsidó Tanács tagjai közül, aki ellen már 1945 áprilisában a BRFK Politikai Rendészeti Osztálya vizsgálatot indított, mondván a Gestapo besúgója volt.

Bármennyire is vitatható lehetett a szerepe, de ezt a gyanút semmi nem támasztotta alá.

Májusra már teljes „beismerésben” volt, de nyilvánvalóan igaza lehet Randolph L.

Brahamnek, aki nem zárta ki, hogy Berend kényszer hatására vallott.¹³ Végül csak 1946

közepére készült el a vádirat, mintegy hónappal később kezdődött meg a Fővárosi

Népbíróságon a tárgyalás. Berend perét Munkácsi Krisztina dolgozta fel.¹⁴

A november 23-án kihirdetett ítélet a vádak többsége alól felmentette Berendet, mindössze két pontban találta bűnösnek, egyrészt a *Harcnak* adott interjú miatt, másrészt mivel részt vett a

Pozsonyi úton egy nyilas razziában. Ez utóbbiról a laikus bírák döntöttek, a tanács elnöke,

Gálfalvy István különvéleményt fogalmazott meg, miszerint az interjúért legfeljebb egy évi

börtönbüntetésre lehetett volna Berend Bélát ítélni, a razzia során viszont nem nyert

bizonyítást, hogy bármiféle bűncselekményt elkövetett volna, ezzel szemben 10 évet kapott.

A másodfokon eljáró Népbíróságok Országos Tanácsa viszont 1947. április 11-én valamennyi

vádpont alól felmentette. Nem is ez a meglepő, hanem ahogy az ítélet indoklása egyenesen

hőssé avatta a vádlottat.¹⁵ Randolph R. Braham monumentális könyvében több korabeli és utólagos véleményt idéz, miszerint a másodfokú döntés politikai nyomásra született meg.¹⁶

A kommunista pártnak erős pozíciói voltak a hitközségnél, a cionistáknak mintegy harmada egyben a kommunista párt tagja is volt.¹⁷ Ellenük a hitközségnél leginkább mégis Stöckler

Lajos elnököt helyezték nyomás alá, de legalább ennyire számíthattak Benedek Lászlóra, a

zsidó kórház főorvosára is, aki – bármilyen képtelenül hangozzék is – a hitközségen belül

megalapította az MDP alapszervét.

1949 januárjában megszületett a pártnak a Magyar Cionisták Szövetségének felszámolásáról

szóló döntése. Persze nem ilyen egyszerűen, a cionistáknak ugyanis magukat kellett

felosztatniuk, ennek kivitelezését Stöckler Lajosra bízták. Márciusban ez meg is történt. A

hitközségi elnök javára kell viszont írni, hogy a kivándorlásra várók névjegyzékét az izraeli

képviselőnél helyeztette biztonságba.

¹¹ Schmidt Mária *Kollaboráció vagy kooperáció? A Budapesti Zsidó Tanács*. Minerva Budapest, 1990. (Schmidt 1990.) 349.

¹² *Egy rabbi a zsidók tömeges megkeresztelkedéséről. Harc* 1944. július 29. A lap a német *Der Stürmer* (1923-1945) mintájára jött létre. A német lapot számos náci vezető – így Göbbels is – olyan szinten minősíthetetlennek ítélte, hogy javasolta betiltását. Ettől nem maradt el a *Harc* sem, amely a Bosnyák vezette A Zsidókérdést Kutató Magyar Intézet hivatalos lapjaként Nagykálnai Levatic László szerkesztésében jelent meg 1944-ben.

¹³ Braham 1997. 467. Berend későbbi visszaemlékezésében NKDV-s, azaz szovjet kihallgatására is utalt. Schmidt 1990. 352.

¹⁴ *Berend Béla főrabbi népbírósági pere. Századok* 1996. 6. szám.

¹⁵ Schmidt 1990. 361-387.

¹⁶ Braham 1997, 484.

¹⁷ A cionista mozgalomra és szétverésükre l. Kovács András *Magyar zsidó politika a háború végétől a kommunista rendszer bukásáig. Múlt és Jövő* 2003. 3. sz., Novák Attila *Átmenetben - A cionista mozgalom négy éve Magyarországon*. Múlt és Jövő Kiadó, 2000, *A magyar zsidóság és a hatalom 1945-1955*. Közreadja Svéd László. *Múltunk* 1993. 2-3. sz.

Addigra a Szovjetunióban hivatalos rangra emelt antiszemita hullám bontakozott ki, 1948 januárjában letartóztatták a Zsidó Antifasiszta Bizottság több tagját, vezetőjüket¹⁸ Minszkben meggyilkolták. Az ügy négy évig húzódott, míg végül 13 fő kivégzésével zárult 1952 augusztusában.

Már az 1949-es Rajk-pernek is voltak antiszemita felhangjai, kiszólásai, de az első véresen komoly ilyen pert három évvel később Prágában rendezték meg, amikor Rudolf Slánský¹⁹ és társait, a kommunista párt korábbi vezető személyiségeit állították bíróság elé. 1952 novemberében Klement Gottwald²⁰ csehszlovák pártvezér nyilvánosan már egyenesen cionista összeesküvésről beszélt, amelynek egyik fő törekvése az ő meggyilkolása volt. December 3-án 13 vádlottat végeztek ki, 11 közülük zsidó volt.

Természetesen, ha a Gottwaldot a zsidók, a cionisták meg akarták ölni, akkor a „népek vezére”, Sztálin sem maradhatott le. Így két hónappal később, 1953. január 13-án a *Pravda* a nemzetközi zsidó segélyszervezet, a Joint által szervezett szovjet orvosok terrorcsoportjának leleplezéséről tudósított, amelynek célja a legfelsőbb szovjet politikai és katonai vezetés megmérgezése volt. Kezdetben 37 főt tartóztattak le (két kivétellel valamennyi zsidó volt), köztük a Vörös Hadsereg volt fősebészét, vagy Sztálin személyi orvosát, de ez a szám viharos gyorsasággal több százra emelkedett.

Hasonló leleplezésekre országszerte sor került, így Ukrajnában is letartóztattak 36 neves orvost. Az összeesküvés „leleplezőjét”, Lidija Tyimascukot Lenin-renddel tüntették ki.²¹ A március 1-ére virradó éjszaka Sztálin még érdeklődött a nyomozás állásáról, a megtörtént kivégzésekről, de érdemben már nem tudta a nyomozás kiterjesztését felgyorsítani, aznap ugyanis agyvérzést kapott, amit másnap újabb követett, végül ebbe március 5-én belehalt. Az új szovjet vezetés konstataálta, az egész összeesküvés Sztálin és követői kitalációja, így a még élő letartóztatottakat az SZKP Elnöksége ártatlannak nyilvánította, Tyimascukot pedig április 3-án megfosztották Lenin-rendjétől.

¹⁸ Solomon Mihajlovsz Mihoelsz (1890-1948) a moszkvai állami zsidó színház színésze, 1928-tól igazgatója, 1942-ben választották az alakuló Zsidó Antifasiszta Bizottság elnökévé. A német támadást követően, 1941 augusztusában „a zsidó nép képviselőinek” értekezletén többek között Ilja Ehrenburg író mellett ő volt az egyik főszónok. Céljuk az volt, hogy megnyerjék a Nyugatot, a nyugati zsidóság támogatását a Szovjetunió számára a fasiszta Németország elleni háborúhoz.

Később elvállalták, hogy feltárják a náci megszállóknak a zsidókkal szemben szovjet területen elkövetett bűneit. A könyv kinyomtatott lapjait ekkor megsemmisítették. Az általuk összeállított *Fekete könyv* csak 1993-ban jelent meg. Krausz Tamás (szerk.) *Az ismeretlen fekete könyv. Szemtanúk vallomásai a szovjet zsidók tragédiájáról (1941-1944)*. Pannonica Kiadó [Budapest], 2005.

¹⁹ Rudolf Slánský (1901-1952) 1921-ben lépett be az akkor alakuló kommunista pártba, amelynek egyik vezetője lett. Az 1938-as Münchener Egyezmény után Moszkvába emigrált, ahol csehszlovákok toborzásával foglalkozott, velük együtt tért vissza 1944-ben és csatlakozott a Szlovák Nemzeti Felkeléshez. 1946-ban lett a Csehszlovák Kommunista Párt főtitkára. Ebben a minőségében tartóztatták le 1951. novemberében.

²⁰ Klement Gottwald (1896-1953) 1921-ben alapító tagja volt Csehszlovákia Kommunista Pártjának, 1926-tól a központi bizottság elnöke, két évvel később már a Komintern (Kommunista Internacionálé) végrehajtó bizottságának tagja, 1929-től pártja főtitkára lett. 1939-ben Moszkvába emigrált, ahonnan miniszterelnök-helyettesként tért haza Prágába, majd az 1946-os választásokat követően átvette a kormány vezetését. Az 1948-as, februári kommunista puccs hatására júniusban átvette a köztársasági elnöki funkciót. Uralma alatt mintegy 200 ezer politikai fogoly került börtönbe, vagy munkatáborba. Közülük 230-at ítélték halálra és 180-at ki is végeztek. 1953 márciusában még részt vett Sztálin temetésén, de néhány nappal később szívroham következtében meghalt.

²¹ Lidija Tyimascuk (1898-1983) kardiológus, az MGB (állambiztonsági minisztérium) ügynöke 1953. január 20-án részesült ebben a megtiszteltetésben.

Ebből, mármint a pártvezér elleni zsidó összeesküvésből, a mi „szeretett” Rákosi Mátyásunk sem maradhatott ki, meg sem várta a *Pravda* említett január 13-i leleplezését, amit másnap a *Szabad Nép* is részletesen ismertetett, hanem már tíz nappal korábban, január 3-án este saját villájában letartóztatta a zsidó származású Péter Gábort, az Államvédelmi Hatóság retteget vezetőjét. Ezzel a „cionista összeesküvés jegyében” Magyarországon is tömeges letartóztatási hullám vette kezdetét, amelynek magas rangú államvédelmi tisztek mellett pártfunkcionáriusok,²² a hitközség, a korábbi Zsidó Tanács addig még sértetlen tagjai váltak áldozatává.

Így 1953. január 15-én letartóztatták Stöckler Lajost, a hitközség elnökét, az 1944 végi Zsidó Tanács vezetőjét, másnap dr. Benedek Lászlót, az egykori Pesti Izraelita Hitközség (akkor már Szabolcs utcai) kórházának főorvosát. Két héttel később hasonló sorsra jutott Csengeri Leó, a debreceni hitközség elnöke.

Az alkalmazott módszerekről képet alkothatunk magunknak Benedek 1956. augusztusi beadványából, amelynek részleteit Ember Mária tette közé. A letartóztatáskor eszközölt házkutatás során, az azt végzők „*magukkal hozott angol nyelvű, engem terhelő levelet csempészték lakásomba...*”. Első kihallgatása során közölték ugyan vele a vádat, vagyis a kémkedés gyanúját, de arra utasították, „*hogy a bizonyítékokat nekem magamnak kell szolgáltatni*”, bűnösségére pedig épp elég bizonyíték őrizetbe vételének a ténye. Benedek ekkor még nem fogadta el a „játékszabályokat”, mire gumibottal ájultra verték. Zárkájában a kolléga, dr. Bencze százados orvos térítette injekcióval magához.

Kihallgatója, Kárpáti százados a gumibotos verést a további kihallgatások során is előszeretettel alkalmazta, leginkább a jobb kézre specializálta magát, mondván „*ezekkel a kezekkel nem fogok többet operálhatni*”. „*A gumibotozás, a pofozás, a jól irányított rúgások, a pihenés teljes hiánya, a családom kinyírásával való fenyegetődés, a Szabad Nép... cikkének emléke megtörték ellenállásom. Olyan lelki állapotba sodródtam, hogy kívántam az ügy minél hamarabb befejezését, az akasztófa szinte megváltásnak tűnt...*”

Kárpáti diktálta a jegyzőkönyvet, „*illetve kényszerített, hogy az ő gondolatait én formáljam mondatokba. Közölte velem, hogy ha ellenállok, a fizikai megsemmisítésemen túl gyermekem és hetvenéves édesanyám is megsemmisül, a feleségem pedig utcára kerül.*”

Kihallgatói azt aényt, hogy Benedek a Joint segélyekből kommunistaként jutott beszerezhetetlen gyógyszereket az ÁVH kórházának, úgy értelmezték, „*hogy kémösszeköttetést létesítettem Péter Gábor és a JOINT között...*” Még azt is beismerte, hogy már 1944-ben kémkedett a svédeknek.²³

²² Közülük talán Szirmai István (1906-1969) volt a legjelentősebb. Maga is kötődött az erdélyi (magyar)cionista mozgalomhoz, miközben 1929-ben belépett a román kommunista pártba, amelynek erdélyi szervezeteiben fontos funkciókat töltött be, majd Észak-Erdély visszacsatolása után a román és a magyar kommunisták összekötője volt. Innen Budapestre menekült, ahol bekerült a KMP újjászervezett központi bizottságába. 1943 novemberében letartóztatták és hűtlenség vádjával 15 évi fegyházra ítélték.

Ehhez, még hazai kommunista társaihoz képest is 1945-től viszonylag jelentéktelen pozíciókba került. 1949-ben a Magyar Rádió elnöke lett. „Zsidó ügyekben” ő volt a párt illetékese, így ő vezényelte le a párt részéről a Magyar Cionista Szövetség feloszlását. 1953 januárjában tartóztatták le, 1954-ben ítélet nélkül szabadult, 1955-ben rehabilitálták.

Igazi vezető pozíciókba az 1956-os forradalom leverését követően került, fokozatosan. Előbb a központi, majd a politikai bizottság tagja lett, közben a KB titkára lett.

²³Ember Mária *Ránk akarták kenni*. Héttorony Könyvkiadó Budapest, 1992. 62-63.

Sztálin halálát, majd a szovjet orvosok gyors rehabilitációját követően a gigantikus nemzetközi összeesküvés, a kémkedés vádja hamvába hullt. Ez azonban egyáltalán nem eredményezte a letartóztatottak szabadlábra helyezését, hanem pusztán koncepcióváltást. Az új, de még nem végleges koncepció alapján született meg Nagy Zsigmond százados értékelő jelentése, miszerint „1944. március 19-én a németek bevonulása alkalmából feloszlatták az összes zsidó hitközséget, és helyébe megalakították a Zsidó Tanácsot, melynek feladata volt, hogy a németek utasítására féken tartsa a zsidó tömegeket, hogy azokat zavartalanul kirabolhassák, deportálják és megsemmisítsék. Talán ezért sem szerveződött komoly ellenállás, fegyveres felkelés. A Zsidó Tanács, amelynek tagjai tőkés elemek voltak, a németek utasításait maradéktalanul végrehajtották.”²⁴

Visszaköszön tehát szerencsétlen Dénes Béla nyolc évvel korábbi érvelése: a németek mellett a tőkés zsidók felelősek a magyarországi zsidók pusztulásáért. Szerencsétlennek azért nevezem, mert ekkor a mozgássérült cionista aktivista, már évek óta élvezhette az ÁVH vendégszeretét.

A két koncepció, vagyis a Péter Gábor-féle vonal és a cionista összeesküvés ekkor még nem zárta ki, inkább csak kiegészítette egymást. Ennek jegyében tett március 1-én Varga János százados javaslatot újabb őrizetbe vételekre. Listáján szerepelt az egykori Zsidó Tanács tagjai és tisztségviselői közül többek között a korábban említett Nagy József, vagy a Holocaust első krónikása, Lévai Jenő.

A javaslatot Piros László, Péter Gábor utóda az ÁVH élén, is ellenjegyezte, ismeretlen olvasó viszont Domonkos Miksánál jegyezte meg pirossal: „őrizetbe venni”.²⁵ Így is történt. Ő a gettó talán legmeghatározóbb személyisége volt, minden tiltás ellenére viselt tisztí egyenruhájában, határozott fellépésével százak, sőt több ezrek túléléséről gondoskodott. Az újabb koncepció jegyében azonban április 7-én letartóztatták, ahogy Szabó Károlyt, Wallenberg egykori munkatársát is. Hasonló sorsra jutott az addigra már többször meghurcolt, de mindig felmentett Szalai Pál is, akit Szekeres József – talán némi túlzással – „magyar Schindlernek” nevezett.²⁶ A vád ekkor már egyértelműen Wallenberg meggyilkolása volt, Szabó és Szalai személyében két olyan gyanúsítottal, akik oroszlánrészt vállaltak 1944-45-ben zsidók mentésében.

Tehát Raoul Wallenberget nem az oroszok hurcolták el, sohasem került a moszkvai Lubjankába, nem ott pusztult el, máig tisztázatlan körülmények között, hanem svéd kémek, zsidók végeztek vele Budapesten 1945 elején.

Augusztus 1-én a Wallenberg gyilkosság ügyében a vizsgálatot beszüntették, de a gyanúsítottak szabadon bocsájtása november közepéig elhúzódott. Domonkos Miksát névtelenül szállították be eszméletlen állapotban a rabságból a Szent István Kórházba,²⁷ két hónapi gyógykezelés után onnan engedték haza. A következő év februárjában belehalt a kínzások következményeibe.

²⁴ Sz. Lukács Imre *Nagy Imre testamentuma, a Magyar Golgota*. <http://mek.oszk.hu/05000/05023/05023.htm>

²⁵ ÁBTL V-101890/6/A

²⁶ Szekeres József *A pesti gettók 1945 januári megmentése a „magyar Schindler” – Szalai Pál visszaemlékezései és más dokumentumok alapján*. Budapest Főváros Levéltára Budapest, 1997.

²⁷ A kórházba viszont csak azt követően vették fel, miután az ÁVH „beismerte” kiletét.

Új módszer volt a foglyok elektromos sokkolása, ebben feltehetően Domonkosnak is része lehetett, nyomait képtelenség volt eltüntetni, Stöcklernek a vallatások következtében elborult az elméje.²⁸

1953. március 3-án Schwarcz Benjamin főrabbi, az Országos Rabbitanács elnöke és Czitron József főrabbi, az Ortodox Rabbitanács elnöke egészen kivételes egységet tanúsító beadvánnyal fordult, a Magyar Népköztársaság miniszterelnökéhez, Nagy Imréhez, amit az összes magyarországi rabbi aláírt. Ebben kiemelték Stöckler Lajosnak a gettóban, majd a hitközség élén betöltött szerepét. Kegyelmet kértek a számára, írván: „*amennyiben nem politikai bűncselekmény elkövetése miatt folyik ellene eljárás*”.²⁹

Ez némi naivitásról tanúskodott, a száraz tény az, hogy két héttel később, 1954. március 19-én a Katonai Felsőbíróóság Stöckler Lajost a hűtlenség, azaz a kémkedés vádjára alól ugyan felmentette, de szolgálati titok megsértése, valamint devizarejtegetés miatt 3 évi, Benedek Lászlót 2 évi, Csengeri Leót másfél évi szabadságvesztésre ítélte.³⁰

A vádlottak többsége a forradalom alatt, azt követően elhagyta az országot, majd behalt az átéltekbe, Benedek Svédországban, Stöckler Ausztráliában, Dénes Béla Izraelben.

²⁸ Gyomor kell hozzá, de egyszer talán meg kellene írni a kínzások történetét, a fizikaiakban az ÁVH nem volt nagyon innovatív, leginkább azokat alkalmazta, amelyeket egyes képviselői a korábbi korszak politikai rendőrségétől elszenvedték. Ilyen volt például a hereleverés, a gumibotozás egyik válfaja. Elektrosokkot viszont – tudunkkal – a Rajk-perben még nem alkalmazták. Az 1953 elején letartóztatottak esetében hasonlóan „újdonságnak” számított a bilincsbe verés, amikor a delikvenszeket hónapokon keresztül bilincsben tartották, ha lehetett ily módon valamihez hozzá is láncolták. Persze ebben sem volt semmi „új”.

²⁹ MNL XIX-A-2-v-M84/1954 II.

³⁰ <http://magyarkronologia.terrorhaza.hu/1954/marcius.html>